

Sammanfattning av projektet "Priseffekter av konkurrens från parallellimport och terapeutiska alternativ för patentskyddade läkemedel" (dnr 382/2018)

Syftet med detta forskningsprojekt är att studera hur priserna på patentskyddade läkemedel som sålts direkt till den svenska marknaden påverkas av konkurrens från parallellimporterade produkter samt terapeutiska alternativ. Detta har jag studerat separat för perioderna oktober 2002 – oktober 2007 respektive januari 2011 – december 2017. Anledningen att jag inte använder äldre data är att reglerna kring när parallellimporterade produkter kunde expedieras på apoteken var något oklarare före utbytesreformens ikraftträdande i oktober 2002, vilket gör det svårt att på ett bra sätt studera konkurrensen från parallellimport under denna period. Data från november 2007 – december 2010 användes inte på grund av den omreglering av läkemedelsmarknaden som skedde 2009-2010, vilken bland annat innebar att säljare av patentskyddade läkemedel tillåts ge rabatter till apoteken, samt möjligheten att läkemedelsbolag började anpassa sina priser till de nya reglerna innan de trädde i kraft och att anpassningen fortsatte en tid därefter.

Resultaten av forskningsprojektet beskrivs i detalj i Granlund (2020a; 2020b; 2020c). Den första artikeln är reviderad för publicering i *Review of Industrial Organization* och den andra avser jag publicera i en hälsoekonomisk tidskrift. Granlund (2020c) är en populärvetenskaplig uppsats och en förkortad version av den ska publiceras i *Ekonomisk Debatt*.

I Granlund (2020a) analyseras konkurrenseffekter för patentskyddade tabletter och kapslar sålda från oktober 2002 till oktober 2007. Till skillnad från tidigare artiklar inom området används en dynamisk modell som gör laggade värden för antal konkurrenter till starka och valida instrument för nuvarande värden. Detta ger tillräckligt många instrument för att skatta konkurrenseffekterna med hjälp av dummyvariabler. Resultaten visar att en parallellhandlaren som säljer produkter med samma aktiva substans orsakar en prissänkning på 3% på lång sikt. Om parallellhandlaren säljer en produkt med samma styrka, administrationsform och nästan samma förpackningsstorlek, så att produkterna är utbytbara på apoteket, så uppgår prissänkningen till 7%. Fler parallellhandlare har oftast liten effekt på priserna och den genomsnittliga effekten av att möta konkurrens från *minst* en parallellhandlare som säljer utbytbara produkter är en prissänkning på 9%.

Resultaten visar att priserna på patentskyddade läkemedel inte påverkas signifikant av antalet terapeutiska alternativ för vilka det finns generiska versioner. En möjlig förklaring är att priserna på de generiska versionerna är så låga så att det därför inte är lönsamt för patentinnehavare att med hjälp av lägre pris försöka sälja till patientgrupper som effektivt kan behandlas med substanser för vilka det finns generiska versioner. Jag finner inte heller någon priskonkurrens mellan patentskyddade terapeutiska alternativ på marknader där det endast finns två sådana. Möjligen beror det på att det kan vara relativt lätt att nå en tyst prissamordning mellan två relativt symmetriska företag. När antalet konkurrenter blir tre eller fler sjunker dock priserna.

Jag finner vidare att priserna på patentskyddade läkemedel anpassas väldigt långsamt när konkurrenstrycket förändras. Först efter 15 månader har halva anpassningen till en ny jämvikt skett.

I Granlund (2020b) använder jag liknande estimeringsmetoder som i Granlund (2020a) med skattar här priseteffekterna för samtliga beredningsformer och även för perioden januari 2011 – december 2017. För perioden oktober 2002 – oktober 2007 fås liknande resultat som i Granlund (2020a), men för perioden 2011 –2017 finner jag ingen signifikant effekt på listpriserna av konkurrens från parallellimport. En trolig förklaring är läkemedelsbolagen använder rabatter istället för sänkta listpriser för att motverka parallellimport.

I motsats till Granlund (2020a) – där mycket utrymme ägnades åt att motivera den dynamiska modellen, visa att estimeringsmetoderna inte lider av skevhet, samt att resultaten är robusta – är fokus i Granlund (2020b) på besparingarna som parallellimport genererar. Jag beräknade att parallellimport gav direkta besparingar på i snitt 231 miljoner kronor per år under januari 2003 – oktober 2007, eftersom de parallellimporterade produkterna i snitt var 9% billigare än de som såldes direkt till den svenska marknaden. Prisskillnaderna sjönk dock till juli 2005, och för juli 2005 till oktober 2007 var den genomsnittliga årliga direkta besparingen 140 miljoner kronor (Granlund 2020c). Den indirekta besparingen som uppstod genom priskonkurrens uppskattas till 421 miljoner kronor per år när rabatter var förbjudna. För den andra perioden består besparingarna som parallellimport ger i huvudsak av de hemliga rabatter som apoteken får; dels de från parallellhandlarna som enligt Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets beräkningar uppgår till i genomsnitt knappt 500 miljoner kronor per år, och dels troligen rabatter från direktimportörerna som dock inte bör vara mer än hälften så stora.

Granlund (2020c) är i stora delar en populärvetenskaplig beskrivning av resultaten i Granlund (2020b). Dock inkluderar Granlund (2020c) en mer utförlig diskussion om hur möjligheten att ge rabatter påverkat de totala besparingarna som parallellhandel generera. Slutsatsen är att möjligheten att ge rabatter troligen haft en liten effekt på dessa besparingar. Med andra ord, rabatterna som apoteken får är av samma storleksordning som besparingarna i form av lägre listpriser skulle ha varit om rabatter var förbjudna.

Uppsatser

Granlund D (2020a) Price effects of competition from parallel imports and therapeutic alternatives – Using dynamic models to estimate the causal effect on the extensive and intensive margins. En andra revidering är inskickad till *Review of Industrial Organization*. Presenterad på NORIO XI (den elfte nordiska workshopen i industriell organisation) samt Konkurrensverkets frukostseminarium ”Bättre och billigare läkemedel”.

Granlund D (2020b) Direct and indirect savings from parallel imports in Sweden. Kommer inom kort att skickas till en hälsoekonomisk tidsskrift.

Granlund D (2020c) Apotekens inköpspriser påverkas knappt av deras möjlighet att förhandla till sig rabatter. Ekonomisk Debatt beräknar att de kommer att publicera en förkortad version av denna under våren 2021.